

Critica Socratică a Uniunii Scriitorilor din România

Episodul 1. Mai este USR de utilitate publică?

Cum îi spui ursoaicei flămânde că lipiciul de pe scaun e de la fagurii de miere pe care stă.

Puțină istorie n-a omorât pe nimeni în afară de istoria însăși.

Uniunea Scriitorilor din România se revendică oficial ca succesoare a Societății Scriitorilor Români (1908) și susține că a fost declarată persoană juridică de *utilitate publică* prin **Decretul nr. 267/1949**. Acest statut – așa cum apare în Statutul USR – îi conferă calitatea de organizație profesională nonprofit, nonpolitică, având drept scop apărarea intereselor *creatorilor literari* în domeniile economice, sociale și morale, relația cu autoritățile, cu alte asociații de creație, atât din România, cât și din străinătate. Statutul actual prevede că USR funcționează în baza Decretului-Lege 27/1990, statutului propriu și dispozițiilor art. 85 din Ordonanța Guvernului nr. 26/2000. [1]

Pe de altă parte, instanțele juridice au emis hotărâri definitive în care s-a reținut că Decretul 267/1949 a fost abrogat de **Decretul-Lege nr. 27/1990**, ceea ce ar însemna că USR nu mai deține formal statut de *utilitate publică* după 15 ianuarie 1990 și că funcționează ca persoană juridică de drept privat, supusă dispozițiilor OG 26/2000 (legea asociațiilor și fundațiilor). Decizia instanțelor a avut consecințe practice: recunoașterea faptului că USR nu poate invoca automat statutul de *utilitate publică* pe baza actelor istorice fără a se raporta la legislația actuală și fără a face dovada conformității cu normele în vigoare. [2]

Cât de „publică” mai e utilitatea USR?

Să privim, în primă instanță și de bună credință, ce înseamnă ea din punct de vedere legal. Conform Ordonanței Guvernului nr. 26/2000, o asociație sau fundație poate fi recunoscută de utilitate publică doar dacă demonstrează, între altele, că „desfășoară o activitate de interes general”, că „funcționează de cel puțin trei ani în condiții de transparență financiară” și că „dispune de resurse materiale și umane adecvate realizării scopului său”. [3]

Or, rămânând fie și numai la un nivel contabilicesc, o simplă cercetare a bazelor publice de date guvernamentale arată că **Uniunea Scriitorilor din România nu figurează printre entitățile de utilitate publică recunoscute prin hotărâre de Guvern după 1990**. [4] În termeni practici, asta înseamnă că USR funcționează astăzi ca **asociație de drept privat**, beneficiind de o **imagine istorică a „utilității publice”**, dar fără ca acest statut să mai aibă **valabilitate juridică**. Cu alte cuvinte, dacă Uniunea Scriitorilor ar dori astăzi să-și reafirme statutul de utilitate publică, ar trebui să treacă prin același proces birocratic ca orice alt ONG cultural. [5]

Dar să ne întoarcem la scopul formulat cu generozitate în primul articol al statutului USR: „apărarea intereselor creatorilor literari”.

USR vorbește despre „apărarea intereselor creatorilor literari”. Dar ce înseamnă, în fapt, un **creator literar**? Este acela care *scrie* și *publică* sau cel care primește recunoaștere și validare de la Uniune? Istoria oferă o definiție mai clară: *creatorul literar* este, în mod obiectiv, **cel a cărui operă este publicată**, indiferent de aprobările sau cecurile în alb pe care le-ar emite orice organizație. Deci, acestei „specii” ar trebui USR-ul să-i apere interesele, nu exclusiv membrilor

USR. Publicarea rămâne **singurul criteriu universal și verificabil**. Este USR avocatul celor care publică? Nu cumva USR s-a întors chiar împotriva publicării, pe motiv că publicarea s-a democratizat, iar USR a rămas tributară unui sistem discreționar? Mai pe românește, nu cumva „scriitor” e cel ce publică cu binecuvântarea USR? Creatorul literar, cel din statut, fiind astfel lăsat pe dinafară.

Întrebările devin, însă, și mai complicate dacă vrem să ținem seama de sistemul hegemonic ca etalon de referință valorică: dacă USR decide astăzi cine poate fi considerat scriitor (nu creator literar – parcă ne-ar împărți între rapsozi și absolvenți de conservator), prin intermediul membrilor săi și al comisiilor interne, în ce măsură acest criteriu mai reflectă realitatea literară sau doar politica internă? Este statutul de „scriitor” o **decizie subiectivă a unui organism asociativ** sau este ceva factual, observabil în lumea literară: publicarea unei lucrări și recunoașterea de către public și/sau critica literară? Un lucru, însă, este de domeniul evidenței, demonstrabil empiric. În timp ce critica literară a devenit o formă greu de definit, cu mecanisme ruginite și de cele mai multe ori bazate pe conexiuni private, expunerea publică este cât se poate de clar și transparent definită:

- (1) Editurile, fie ele mari sau mici, publică pe baza propriei inițiative și evaluări, independent de influența USR – în ciuda obiceiului, cel puțin discutabil, al Uniunii de a binecuvânta cu dedicație doar câteva edituri apropiate. De ce n-ar putea USR fi prietena tuturor editurilor? și
- (2) Publicațiile online au propriile criterii de selecție și promovare a „creatorilor literari”.

În lumina celor de mai sus, oare nu cumva USR a pierdut sensul obiectului activității sale: **creatorul literar**? Acest „animal” nu există „pentru că”, ci doar i se constată existența, iar apoi se administrează „materialul”. A înțeles oare USR acest lucru? Este scriitorul, cu necesitate, un creator literar care a fost ridicat la rang de scriitor printr-o ceremonie de utilitate publică? Este creatorul literar o subspecie a scriitorului? Nu cumva, creatorul literar este pe picior de egalitate cu pictorul sau caricaturistul din piața publică, cel ce face trecătorului clipa puțin mai accesibilă? Cui servește morga de mucava cu care s-a apretat USR-ul? Creatorului literar, cel așezat în primul paragraf din statutul Uniunii, cu siguranță nu.

Există viață după USR?

Uniunea Scriitorilor – care printr-un subconștient elitist, în ciuda propriului statut, s-a autoexilat față de „plebea” creatorilor literari – are inconștiența hilară de a clama în continuare statutul de utilitate publică. Dar dacă uită că acest **creator literar** de la care se revendică este cel din paginile tipărite cu sau fără binecuvântarea ei, chiar și prin edituri neînregimentate ori în site-uri stângace, în niciun caz în „comiții” literare, atunci titlul de **scriitor** acordat instituțional rămâne doar o umbrelă fără ploaie.

Concluzie.

Poate e momentul pentru o uniune de creație, liberă și non-guvernamentală de facto, nu doar în scripte: Uniunea Creatorilor Literari din România (UCLR), așa cum primul paragraf al statutului USR intenționase?

În episodul următor: Despre bani și literatură.

Webografie în ordinea citării

[1] Statutul USR https://main.components.ro/uploads/c8240ad5f29b1c2d4897d585f59b17dd/2024/07/statut-usr-14.pdf?utm_source=chatgpt.com

[2] https://www.agentiadecarte.ro/2021/04/hotarare-definitiva-uniunea-scriitorilor-din-romania-este-asociatie-de-drept-privat-supusa-og-26-2000.html?utm_source=chatgpt.com

[3] OG nr. 26/2000 privind asociațiile și fundațiile — art. 38–39
<https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/20740>

[4] Lista persoanelor juridice beneficiare ale statutului de utilitate publică
<https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2025/09/Anexa-I.pdf>

[5]
https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/20740?utm_source=chatgpt.com